

KLINIESE ONDERRIG: DIS MAKLIKER AS WAT U DINK!

H. Coetzee, S. van Aardt en A. Venter

INLEIDING

Kliniese onderrig — die warm patat wat so vinnig van die een hand na die ander een gegooi kan word. Wat is die omvang daarvan en wie moet dit gee?

Die verpleegkundige (saalsuster) sê dit is nie haar verantwoordelikheid nie, daarvoor is daar kliniese personeel, buitendien het sy ook nie tyd daarvoor nie. Die kliniese dosent gee weer demonstrasies en neem vaardigheidstoetse af — tot daar en niks verder nie.

Tradisioneel gesproke en vanaf Florence Nightingale se dae was die saalsuster nog altyd betrokke by die onderrig van studente.

Waarom nie nou meer nie? — vra ons onself af, of is tyd dalk 'n faktor? Wie sal dan beter weet as die verpleegkundige self?

In die Suid-Afrikaanse konteks spandeer studente die grootste deel van hul studieperiode in die praktyk. Dit is daar waar sy die geleentheid kry om die wetenskaplike benadering tot praktykgerigte probleme en probleemoplossings-tegnieke te ervaar en te bemeester.

Met hierdie artikel wil ons een en elke verpleegkundige die geleentheid bied om kliniese onderrig in 'n nuwe lig te beskou en dit weer soos die *ou dae* deel van haar daaglikse aktiwiteite te maak — sonder dat dit die werkslading verhoog.

Wil u uself graag in 'n spieël sien? Hier is u geleentheid om u studente in u eie spieëlbeeld te help vorm tot waardige ampsbekleërs in die professie.

DOELSTELLINGS VAN KLINIESE ONDERRIG

- Om teoretiese kennis met die praktyk te integreer.

SUMMARY

Why do ward sisters no longer see clinical education as an integral part of their function? Clinical education should be seen in a new light and again become part of the ward sister's daily activities — without necessarily increasing her work load.

The clinical situation provides many opportunities for experiential learning, encouragement to apply theory, serving as a role model, shaping the student through supervision, problem solving, and using records and ward rounds as teaching aids.

- Om aan die student die geleentheid te gee om probleme op te los.
- Om die student die geleentheid te gee om as professionele persoon te ontwikkel en sodoende ook aanspreeklikheid vir haar dade te aanvaar.
- Om 'n vaardige praktisyn en leier in die professie te ontwikkel.

ERVARINGSLEER

Teorie

Ervaringsleer geskied wanneer die student

- 'n aksie uitvoer
- die gevolge van haar aksie waarneem
- 'n veralgemening van die leerervaring maak
- 'n beginsel formuleer
- die beginsel in 'n nuwe situasie toepas.

In die voltooiing van hierdie siklus moet die stappe ten opsigte

van tyd naby mekaar plaasvind om van waarde te wees en 'n bespreking daarvan sal verseker dat die student die regte beginsel formuleer.

Toepassing

Mev. Lubbe het pyn in haar arm waar 'n intraveneuse oorgieting in werking is. Met inspeksie van die area is flebitis gevind. Suster Prins gee opdrag aan verpleegster Roux, 'n eerstejaar student, om 'n antiflogestine pleister aan te wend en om gereeld te kontroleer of mev. Lubbe wel pynverligting ondervind het.

Aksie uitgevoer en gevolge waargeneem

Mej Strauss kla later van pyn in haar arm ten spyte van die feit dat haar intraveneuse oorgieting reeds verwyder is.

St/v Roux: *Suster, mej Strauss kla van pyn in die arm waar ons vroeër haar intraveneuse oorgieting gehad het.*

G/v Prins: *Kan jy aan enigiets dink wat ons kan doen om die pyn te verlig?*

Vra student om probleem op te los

St/v Roux: *Ons het vroeër vir mev Lubbe 'n antiflogestine pleister aangewend en dit het haar pyn verlig. Kan ek nie maar vir mej Strauss ook een aanwend nie?*

Student veralgemeen van een ervaring na 'n ander

G/v Prins: *Ja, jy kan maar een gaan aanwend, maar wat is die beginsel wat jy hieruit geleer het?*

Vra student om beginsel te formuleer

St/v Roux: *Ek het gesien dat die aanwending van hitte verligting van pyn tot gevolg het.*

Student formuleer beginsel

- Die tyd wat tydens hierdie interaksie in beslag geneem word, is nie meer as 'n minuut nie en nogtans word effektiewe leer bevorder.

MOEDIG GEBRUIK VAN REEDS BESKIKBARE TEORIE AAN

Teorie

Die student moet aangemoedig word om te dink en haar reeds verworwe teoretiese kennis in die praktyk te implementeer. Sodoende word teorie en praktyk geïntegreer en kan die belang van teorie onderstreep word. Die studente voer dikwels opdragte uit en verbeter hul psigomotoriese vaardighede sonder om die belang van die aksies te besef.

Toepassing

Mnr Roets het leukemie. Verpleegster Knipe, nou 'n vierdejaar student, is besig om sy vitale tekens te monitor. Mnr Roets kla by haar van epigastriese pyn.

St/v Knipe: *Ai Suster, mnr Roets kla so baie van epigastriese pyn, is daar nie iets wat ons vir hom kan doen nie?*

G/v Hugo: *Nou waarom dink jy het hy epigastriese pyn?*

Moedig student aan om te analiseer, en teorie te gebruik

St/v Knipe: *Ek weet nie, maar ek sou dink dat dit dalk as gevolg van sy behandeling kan wees.*

G/v Hugo: *Waarom sê jy so, watter behandeling kry hy en wat is die nuwe-effekte daarvan?*

Moedig student aan om sistematies en logies te dink

Hierna verduidelik verpleegster Knipe wat die nuwe-effekte van sitostatische middels en kortisoon is, en wat sy dan kan doen om mnr Roets te help.

- Weer eens kan ons sien dat die tydsbesteding nie meer as sowat vyf minute is nie.

ROLMODEL

Teorie

Elke geregistreerde verpleegkundige moet ten alle tye as 'n rolmodel optree aangesien

- sy die beeld van die professionele praktyk uitdra
- haar houdings aan die student oorgedra word

Toepassing

Tydens die oorgee van die pasiëntverslag van nagpersoneel aan dagpersoneel het G/v Bruwer op nagdiens gekla dat mnr Grové nou drie dae na-operatief nog 'n bedwas wil hê, immobiel en baie veeleisend is. Haar negatiewe houding is dus aan die dagpersoneel oorgedra.

G/v Bruwer *Mnr Grové is onmoontlik. Hy wil niks vir homself doen nie en verwag dat ons hom nog steeds moet volwas. Hy is werklik uitputtend.*

- haar betrokkenheid by pasiënt-sorg die student se riglyn vir toekomstige gedrag is.

G/v Strydom (op dagdiens): *Daar kan moontlik 'n rede voor wees.*

Rolmodel van 'n aanvarende houding teenoor 'n veeleisende pasiënt

G/v Bruwer: *Ek twyfel — julle pamperlang hom seker te veel.*

G/v Strydom: *Toemaar ek sal probeer vasstel wat dit is wat hom pla.*

Rolmodel van 'n harmonieuse verhouding met kollega

- Die rolmodel is deurlopend van toepassing en daar kan dus nie gesê word dat daar geen tyd voor is nie.

VORMING EN TOESIGHOUDING

Teorie

Het u al ooit daaraan gedink dat toesighouding onderrig is? Beslis, en in dié opsig dat 'n deskundige in die beroep 'n minder ervare persoon leiding gee en sodoende meewerk tot kwaliteit pasiënt-sorg. Om konstruktiewe leiding te kan gee, moet daar 'n wederkerige respek tussen die toesighouer en student wees.

Hoë standaarde van pasiënt-sorg kan gehandhaaf word deur erkenning te gee waar dit toekom en sodoende positiewe gedrag te versterk en dan ook die studente op hul foute te wys sodat hulle dit kan regstel.

Toepassing

Mev Smit was benoud en het 'n drukkende gevoel in haar nek ondervind nadat sy 'n tiroïedektomie ondergaan het. Geen sianose was teenwoordig nie en verpleegster Coetzee, 'n derdejaar student, is versoek om kwartierlikse waarnemings te doen, en enige verandering in die pasiënt se toestand te rapporteer.

St/v Coetzee (na 30 minute): *Suster Venter, ek wil net gou vir Suster sê dat mev Smit se waarnemings binne normale perke is.*

G/v Venter (na 45 minute): *Verpleegster Smit, ai maar dit is goed om so 'n netjiese waarnemingskaart te sien en dan ook te sien dat jou pasiënt se toestand daarin weerspieël word.*

Verpleegkundige kontroleer student se werk en gee positiewe terugvoer

- Weer eens vorm toesighouding en vorming deel van die daaglikse taak van die verpleegkundige en word geen ekstra tyd in beslag geneem nie.

Teorie

Probleemoplossing is 'n wetenskaplike benadering tot die oplossing

van 'n probleem, wat verder strek as die blote vra van 'n vraag.

Die stappe in probleemoplossing is:

- word bewus daarvan dat 'n probleem bestaan
- insameling van relevante data
- analisering van data
- besluitneming oor verpleegkundige tussentrede
- implementering van verpleegkundige tussentredes
- evaluering van die gevolg van bogenoemde tussentredes.

Dit is noodsaaklik dat die student gelei word om self die probleme wat geïdentifiseer word op te los sodat sy as professionele praktisyn daarin vaardig sal wees.

Toepassing

Mej Preller is nou twee dae post-operatief. Sy het baie longsekresies en weier om te hoë of te beweeg.

G/v Frank: *Ons het 'n probleem met mej Preller. Wat dink jy moet ons doen om haar longtoestand te verbeter?*

Identifiseer dat 'n probleem bestaan en moedig probleemoplossing aan

St/v Wood: *Suster moet ons nie maar die fisioterapeute vra om te help nie?*

G/v Frank: *Ja, maar wat kan ons doen om hulle taak te vergemaklik?*

Moedig die ondersoek van verskeie alternatiewe aan

St/v Wood: *Ons kan seker die wond ondersteun en haar aanmoedig om diep asemhalingsoefeninge te doen.*

G/v Frank: *Wat bedoel jy met ondersteuning van die wond?*

Verseker dat veilige sorg gegee word

St/v Wood: *Deur met 'n kussing die wondarea te steun of net die wond vas te hou. Dan dink ek kan ek ook aan mej Preller verduidelik waarom dit so belangrik is dat sy hoë.*

G/v Frank: *Gaan pas dit nou toe en kom sê vir my wat die resultate van jou aksies is.*

Moedig implementering en evaluering aan

- Die tydsduur vir so 'n onderhandeling is nie meer as twee minute nie.

REKORDS

Daar is twee aspekte van rekords wat gebruik kan word vir kliniese onderrig.

Inligting verkry van rekords

- Pasiënt se reaksie op behandeling.
- Probleme wat verband hou met diagnose en behandeling daarvan te identifiseer.
- Behandeling wat uitgevoer is, te verkry.

Toepassing

G/v Frank: *Verpleegster Schoombie, julle het mos al tuberkulose in die klas behandel, nè?*

St/v Schoombie: *Ja, Suster, ons doen dit in ons derde jaar.*

G/v Frank: *Mnr Jansen se long X-*

strale sal dan vir jou baie interessant wees. Kyk bietjie daarna, dan kan jy met verslagoorgee-rondte vir die juniors die kenmerke uitwys.

RONDTE

Daar vind daaglik verskeie rondtes in die saal plaas:

- geneeshere rondtes
- verpleegkundige rondtes
- verslagoorgee-rondtes.

Elkeen van hierdie rondtes kan gebruik word as 'n leerervaring vir die student deur:

- verandering in behandeling te bespreek
- medies-geregte risiko's uit te wys en vooruit te sien
- probleme op te spoor en op te los.

SLOT

Kan u nou sien hoe maklik kliniese onderrig by u daaglikse praktyk betrek kan word?

Die kliniese onderrigpersoneel gee formele demonstrasies en dosente gee lesings. Die geregistreerde verpleegkundiges in die praktyk se kliniese onderrigfunksie is informeel van aard. As dit met die regte ingesteldheid benader en uitgevoer word, sal dit feitlik geen ekstra tyd in beslag neem nie en dit sal nogtans die waardevolste leerervarings in haar hele opleiding aan die student bied.

BIBLIOGRAFIE

- Huckabay, L.M.D. (1980) *Conditions of learning*. St Louis, C.V. Mosby.
- Mellish, J.M. (1983) *Eenheidsonderrig en -administrasie vir verpleegkundiges*. Durban: Butterworth.
- Uys, L.R. (1982) *Kurrikulumontwikkeling in verpleegkunde*. P.J. de Villiers.